

Paputian ng Kamalayan: Pananaliksik at ang Limot na Kasaysayan ng Pagiging Filipino

Joseph T. Salazar

Abstrak

Tinatalakay sa papel na ito ang pangangailangang historiko-kritikal na linawin ang prinsipyo sa likod ng pananaliksik at kung paano ito maaaring gamitin upang magtaguyod ng isang higit na malay na subhektibidad na makakatulong sa pagpapayaman ng iba't ibang propesyong sinasandigan ng ating lipunan. Sa ubod ng mga prinsipyong ito ang pagsipat sa usapin ng kaputian hindi lamang bilang usaping panlahi kundi isang simbolikong representasyon ng kaalaman na patuloy na binibihag ng mga prosesong kolonyal. Susuriin ang ang halaga ng aktibong pagsasakasaysayan, paglilinaw ng mga ugnayang panlipunan at paghamon sa mga batayan ng kaalaman bilang mga pundasyon ng lahat ng pananaliksik.

The paper discusses the historico-critical need to clarify the principles of research and how it can be used to establish more conscious subjectivities helpful in enriching the numerous professions upholding our society. At the very core of these principles is the examination of notions of whiteness not just as a racial issue but also a symbolic representation of knowledge that is enslaved by continuing colonial processes. The value of actively historicizing, clarifying social relations and challenging the foundations of knowledge will be analyzed as fundamental to all research.

Mga Susing Salita: kaputian, kaalamang kolonyal, pagsasakasaysayan, pananaliksik

Keywords: *whiteness, colonial knowledge, historization, research*

Critical race pedagogy is inherently risky, uncomfortable, and fundamentally unsafe. This does not equate with creating a hostile situation but to acknowledge that pedagogies that tackle racial power will be most uncomfortable for those who benefit from that power. –Zeus Leonardo & Ronaldo K. Porter, “Pedagogy of Fear”

Sa sanaysay na ito, ilalatag ang posibilidad na suriin ang akademikong pananaliksik bilang isang aktibong puwersang tumutuligsa sa kaputian na isang higit na tutok na kundisyon ng karanasang kolonyal. Sa pamamagitan ng paghiram ng metaporang kadalasang ginagamit sa pagsulong ng mga usapin tungkol sa pulitika ng lahi, nais kong bigyan ng higit na partikularidad ang konstruksyon ng kamalayang kolonyal bilang kritikal na usaping kailangang isaalang-alang sa pananaliksik. Bagay itong nakakaligtaan ng mga pormal na disiplina lalo na ng agham kung saan limitado ang puwang para pagmunian ang kalikasan ng kaalaman, partikular na ang pulitikang nagpapahintulot sa patuloy na pagtangi ng kanluraning mga kalakaran, sistema, institusyon at kaalaman nang wala halos pagsuway o paglaban sa mga panghihimasok na ginagawa nito sa katutubong pamumuhay at ang naging ambag nito sa modernisasyon ng mga dating kolonya. Iniiwasan kong gamitin ang terminong ‘kolonyal’ sapagkat nangangailangan ng partikularisasyon ang mismong karanasang ito sa iba’t ibang aspekto ng pamumuhay sa Pilipinas. Sang-ayon ito kay Meneses na sinisipat ang kolektibong karanasan ng kolonisasyon bilang isang sistema ng pagsasakatawan at pagsasa-alaala na lumilikha ng hidwaan at kontemporaryong pagkakakilanlan. Aniya, “colonialism is a confrontation of different societies, each with its own memory” (Meneses 5). May kanya-kanyang alaala ang bawat inidbidwal at lipunang sumailalim sa kolonisasyon. Pinahahalagahan ang kaibahan at partikularidad ng mga alaalang ito upang sabay na mausisa ang kapangyarihang kanilang itinatalaga at upang distrungkahin ang tendensiya ng kolonisasyong lahatin o di kaya’y ituring na iisang pumpon ng magkakatulad na subhektibidad ang kanyang nasasakupan. Halimbawa, bilang pang-uring ikinakabit sa mga prosesong ekonomiko, hindi maaaring ihalintulad ang mga pamamaraang inaangkop ng mga lunang tinaguriang bahagi ng British Dominion gaya ng Australia at New Zealand sa pamumuhay sa mga bansang kagaya ng India at Nigeria (Bayly). Bagama’t pare-pareho silang sumailalim sa

imperyo ng Inglatera, may kanya-kanyang pag-aangkop sa karanasan ng kolonisasyon ang makikita sa paraan ng pagbibigay partikularidad sa kani-kanilang kapasidad at kakayahang transpormahin ang karahasan ng pagkakalupig sa higit na malinaw na polisiya na naging batayan ng kani-kanilang kinabukasang ekonomiko.

Kailangan ding bigyan ng pagpapakahulugan ang kaputian. Bilang konseptong teoretikal, hindi maiiwasang ikabit ito sa mga usapin ng etnisidad at ng lahi. Ayon kay Martinot:

After 300 years, it [ang kaputian] remains, changing form over time, in response to political conditions, *while producing more damage* [akin ang diin]. Whenever we have gotten strong enough to interfere with its operations (as the civil rights movements did), it comes back wearing different language, speaking an up-to-date lingo, while creating more of the “same old” effects. These effects, as Leonard Harris tells us, include “polymorphous agent[s] of death, premature births, shortened lives, starving children, debilitating theft, abusive larceny, degrading insults, and insulting stereotypes forcibly imposed” (Martinot 2).

Sa kabila ng paglinang ng mga partikularidad, kailangan ding isaalang-alang na may sinkronikong ugnayan ang kaputian sa mga kundisyong pulitikal na siyang lumilikha ng di pantay-pantay na pagkakataon. May kinalaman ang lahi at etnisidad sa pagtataguyod ng isang alyadong sistema ng mga kaalaman, ideolohiya at institusyon na lumitaw sa iba't ibang lunan at panahon, at nagkanlong ng mga kaisipang pambayan habang sabay ibinubukod ang mga pangkat sa loob ng parehong bayan mula sa isa't isa. Sa ganitong magkakawing na proseso ng paglalapat at partikularisasyon maaaring makita ang isang prinsipyong pundamental sa paglalapat ng kaputian: ito rin ay proseso ng pagtangi at pagbura. Isa lamang pananda ang balat at ang nililintang nitong mga ugnayang panlahi ng mga normatibong pamantayan na sinisikap palaganapin at gawing natural at/o normal ang mga pamumuhay, kaisipan at katangiang sinisikap nitong irepresenta.

Kung gayon, ang kaputian ay di lamang pagbibigay ng pribilehiyo sa balat na puti, higit itong mauunawaan bilang isang prosesong normatibo na sumasang-ayon sa mga kalakarang nagpapalaganap sa sistematiko at institusyonalisadong pagtangi ng isang uri ng pamumuhay na nariyan na't hindi na nangangailangan ng artikulasyon. Ang karaniwan, nakasanayan o ang kalikasan ay naitatanghal bilang karapat-dapat sapagkat madali nang naipababatid ang sariling kahalagahan sa pamamagitan ng pagsasalikop ng mga naratibong ekonomiko, politikal, sosyal, historikal at kultural upang itaguyod ang kahalagahan sa kontekstong ginagalawan. Tinatanggap nito ang pagkakatalaga ng namamayaning struktura ng kapangyarihan at agad ipinagpapalagay ang kawastuhan o kaangkupan nito. Dahil dito, wala nang kailangang gawing pagpapaliwanag ang mga uring nangingibabaw sa lipunan: ang

kanilang pamumuhay ang siyang ipaasam sa mga nakabababang-uri, at napangangalagaan ang mga ugnayang nagpapahintulot sa kanila na panghawakan ang namamayaning struktura. Sa kabilang banda, habang itinataguyod ang kahalagahan ng isang panig ng mga kaisipan, nariyan din ang sabay na pagbura, pagtakwil, pagsugpo, pagtuligsa at/o pagkitil sa anumang anyo ng kaibahan. Kaya naman— sa kabila ng pagiging tiyak ng salitang tumutukoy dito— hindi nagtataguyod ang kaputian ng malinis na hanggahan na magtatalaga ng kaibahan ng puti sa hindi puti (at anumang konotasyong maikakabit dito), bagkus kailangan itong harapin bilang isang kundisyong arbitrario na may mga kaisipang nakaangkla sa mga ugnayang nagbabago-bago batay sa namamayaning kapangyarihang tinatanaw ang sarili— hayag man o hindi— bilang puti, o bilang nararapat na ehemplo ng pamumuhay, pagdadahilan at pakikipag-ugnayan. Maitatanghal ang kaputian bilang konstruksyon na may disenyong umaayon sa mga nananaig na balangkas ng kaayusan sa lipunan. Ayon na rin nga sa pilosopong si Charles W. Mills:

Just as Marx moved back and forth between the empirical and the philosophical for his analysis of capitalism, and just as feminists have moved back and forth between the theoretical and empirical in our analyses of patriarchy, so might philosophical work on race and white supremacy proceed (32).

Mayroong puwang sa paraan ng paglatag ng kapangyarihan na maaaring ungkatin at suriin upang hamunin ang strukturang pinagbabatayan ng hirarkiya nito gamit ang kaputian. Sa kanluran, makikitang nagsimula ang pagsasateorya ng kaputian noon lamang Dekada 90 (Sumangguni kina Delgado; Fine; Frankenburg; Hill; Kincheloe, et.al.; Nakayama & Martin; Rodriguez & Villaverde; Roediger; Rothenberg). Bagama't matagal nang nahirang ang konsepto bago pa ang dekadang ito, panaka-naka at pasulpot-sulpot lamang halos ang kritikal na problematisasyon at pagsasakasaysayang iniuugnay ang lahi at etnisidad sa mga suliranin at usaping nasa labas nito. Dinodolina ang diskurso ng hidwaan sa pagitan ng 'puti at itim' na populasyon ng Estados Unidos kung saan hinahabi ang usapin ng lahi sa napakarami pang kundisyon na humahantong sa alienasyon ng mga partikular na identidad kagaya ng kasarian, seksuwalidad, relihiyon, uring panlipunan at maging ang pag-aantas mismo ng mga pagpapalagay na siyang nagbubukod sa isang pangkat ng mga puti sa mga kapwa nila puti. Kaya sa kabila ng pagkakaroon ng matayog na ekonomiya sa daigdig at paglatag ng malinaw na polisiya pagdating sa karapatang pantao, nananaig pa rin hanggang sa kasalukuyan ang masidhing tensyong panlahi katulad ng makikita sa pagkakabaril sa inosenteng si Michael Brown noong 2014, at sa mga kontrobersyal at nakababahalang pahayag na binibitiwan ni Donald Trump laban sa mga minoridad— partikular na laban sa mga Latina— sa kanyang

kampanya para maging pangulo ng Estados Unidos.

Ngunit maraming bersyon ng kaputian na makikita sa labas ng binaryong relasyong panlahi na tinatalaga ng tinatawag na relasyong puti-itim (*white-black relations*) na umuugat sa Estados Unidos. Sa *Muscular Nationalism: Gender, Violence, and Empire in India and Ireland, 1914-2004*, binigyang-pansin ni Banerjee ang nagsali-salikop na mga kundisyong humantong sa pabagu-bagong pamantayan ng kaputian sa masalimuot na ugnayan ng Inglatera sa mga kolonya nito sa Ireland at India na pinagulo pang lalo ng iba-ibang permutasyon ng uring panlipunan, kapangyarihang pulitikal, kasarian at edukasyon. Partikular dito ang nagbabagong pamantayan ng pagkalalaki ng mga suliranin sa pagtatalaga ng hirarkiya sa pagitan ng mga mamamayan ng tatlong bayan at anumang ilusyon ng purong lahi at purong kaputian na pinanghahawakan ng Inglatera’y humantong sa pagbuwag ng mga normatibong pagpapalagay ng imperyo at ng mga polisiyang binuo nito. Nakagawian nang bigyan ng pribilehiyo ang mga militar na Ingles upang lalong paigtingin ang mga sentimyento tungo sa ambisyon ng Britanya. Ngunit dahil kulang sa sundalo, napilitan ang Inglatera na magpalista ng mga lalaking taga-Ireland upang tumao sa iba’t ibang kampanya ng imperyo. Bigla, naikintal ang kaputian ng mga lalaking Irish at ng Ireland bilang marapat na katuwang sa pananakop ng Britanya. Gayumpaman, walang tiyak na ugnayang nabuo sa pagitan ng imperyo at kolonya, bagkus lalo lamang nagbago ang ugnayang ito sa karanasan ng Inglatera sa India na—kung ihahambing sa kolonya ng Ireland na madalas naturingang barbaro—naging higit na disiplinado at pasibo. Bagama’t walang lalaki galing India ang maaaring makakamit ng estadong tinatamasa ng mga Ingles, nilito nito ang konsepto ng kaputian di lamang para sa mga Irish kundi pati na rin sa iba’t ibang indibiduwal na may pagkakakilanlang nakasalalay sa ugnayan ng mga nasabing bayan.

Mahalagang itanghal ang arbitraryong kaputian sa halimbawang ito ni Banerjee bilang kasangkapan sa pagtatalaga ng kapangyarihang burukratiko at ehemplo ng sistematikong pagbura sa kontribusyon ng mga partikular na pangkat batay sa pabago-bagong batayan ng pagkaputi. Sapagkat lumalaganap na ang responsibilidad ng mga lalaking taga-Ireland sa kahabaan ng ika-19 na siglo, naging aktibong puwersa ang pagkakahirang sa kanila bilang mga ahente ng burukrasyang Ingles na siyang nagpalaganap ng polisiyang kolonyal at administratibo sa kabuuan ng imperyong Ingles. Kabilang sa transpormasyong ito ang pagpapasailalim sa isang programang pang-edukasyon na nagpahintulot sa pagpapalawak ng kanilang partisipasyon sa mga programa ng kolonya. Ayon kay Banerjee,

Additionally in 1855, Trinity College, Dublin, began to tailor its curriculum for the Indian civil service exams, and various Irish universities including Trinity and the University of Cork, developed courses in Sanskrit, and Arabic, and versions of Hindu and Muslim

law, in an attempt to provide Irish students with the background needed for a career in the colonial bureaucracy in India. In addition to being soldiers and bureaucrats, the Irish came to India as missionaries. For most of the nineteenth and early twentieth centuries, they ran hospitals, orphanages and schools. Irish academics, a majority of whom were located in Trinity College Dublin, were also involved in producing knowledge about the Orient. Such cultural production was not limited to the academic realm but was also found in popular culture, mostly in the form of adventure narratives set in India. In addition to relating tales of success in the exotic lands of the Orient, these adventure tales emphasized self-reliance, stressing the “Europeaness of the Irish and their ability to be proper manly empire builders”. (Banerjee 38)

Itinatalaga ng ganitong arbitraryong pagka-Europeo ng mga Irish ang selektibong kalikasan ng kaputian. Sa isang banda, nangangailangang bigyan ng anyo ang isang uri ng kaayusang natamasa sa pamamagitan ng patuloy na konstruksyon kung paano maisasakatawan ang kapangyarihan, at kung paano nito bibigyan ng hirarkiya ang iba’t ibang identidad sa loob ng isang lipunan. Kasabay nito, ang pagkilala sa pangangailangang isalin ang mga naturang hirarkiya sa mga lehitimong struktura. Para sa mga Irish na nanunungkulan sa ilalim ng mga Ingles, ang strukturang ito ay itinaguyod ng isang edukasyon na siyang naging kasangkapan sa konstruksyon ng burukratikong sentrong magpapahiram pansamantala ng kapangyarihan.

Ang pormal na induksyon ng dating kolonyal bilang kasangkapang burukratiko ay minsan nang inilarawan ni Anderson sa *Imagined Communities* kung saan sinuri ang nasyonalismo at ang bayang binubuo ng naturang kilusan bilang “*imagined political community*” (6). Para kay Anderson, ang pagtatag ng komunidad na ito ay nakaangkla sa pangangailangang kathain ang sariling komunidad at/o bayan bilang katangi-tangi at kabukod-bukod mula sa ibang bayan. Sa ganitong pagkakataon makikita ang nasyonalismo bilang konstruksyong kultural na hinihigitan pa ang saklaw ng mga ugnayang pampamilya at panrelihiyon upang ipamalas ang higit na masalimuot na organisasyon. Sa isang banda ang ganitong kumplikadong organisasyon ay maaaring makita bilang reaksyunaryo laban sa mga simplifikasyon ng kultura at pagkakakilanlan ng kolonyal. Sa pamamagitan ng pagpapamalas ng mga ugnayan at institusyong sistematiko, naipapamalas din ang progresyon ng kolonya mula sa isang lipunang nangangailangang panghimasukan ng kanyang kolonisador patungo sa isang lipunang napapatunayan ang kakayahang pangasiwaan ang sariling kasarinalan. Saka lamang lilinaw ang proseso ng pagbura: kung kaya ng mga Irish pangasiwaan ang mga administratibong tungkuling iniatas sa kanila ng mga Ingles, anong pumipigil sa kanilang pangasiwaan ang sarili?

Ang pagbura sa kontribusyon ng kolonya sa pangangasiwa ng kanyang mga

institusyon at sistema bago pa man nailapat ang kaayusang hinangad ng kanyang mananakop ay isa sa mga pinag-uugatan ng mga suliranin hinggil sa pagiging arbitrario ng kaalaman mismo. Tumatambad ang kaalaman noong umpisa bilang ang simpleng pagkabisa at pagsasanay sa ilalim ng mga sistema at pamantayan ng pamamalakad ng kolonya. Naging paborable ito sa Ireland noong una lalo na nang humantong ang kanilang mga mananakop sa problema ng paghanap ng taong mapagkakatiwalaan para palaganapin pang lalo ang kanilang ambisyong pulitikal. Subalit habang tumatagal, at nakapaghirang ng ibang identidad sa mga Indian na nagpapamalas ng kakayahan at disiplina ng mas 'kanais-nais' (kanais-nais sapagkat hindi kasing sutil ng mga Irish ang mga Indian), nabuwag ang dating pamantayan ng pagkaputi ng mga Irish. Ang pagkawala ng dating tiwala ng imperyo sa kanila ay maaaring interpretahin bilang paglinang ng bagong mga kundisyong naglalayong organisahing muli ang mga hirarkiya ng Commonwealth at alagaan ang interes ng mga Ingles laban sa kapangyarihang dahan-dahang napapasakamay ng mga Irish.

Sa kaso ng Pilipinas, ang kanyang liberasyon mula sa pangasiwaang relihiyoso ng mga Kastila ay di nalalayo sa prosesong pinagdaanan ng mga Irish. Ang produksyon ng kaalaman din ang naging lunan ng pakikipagtunggali upang maangkin ang karapatang pangasiwaan ang bayan at akuin ang mga responsibilidad at pagpapasyang dati nang ipinagkakait sa kanila. Ang pampublikong edukasyon ay sinaliwan ng tinatawag ni Anderson na "kapitalismong de-limbag" (*print capitalism*) na nakatulong sa pagbibigay-kaisahan sa iba't ibang tinig at pangkat na nangangailangang ituon ang kanilang kaibahan sa isang sistematikong koleksyon ng mga gawaing hihirang sa halaga ng isang proyektong aakap sa kanilang lahat:

The significance of this mass ceremony [pagbabasa] (...) is paradoxical. It is performed in silent privacy, in the lair of the skull. Yet each communicant is well aware that the ceremony he performs is being replicated simultaneously by thousands (or millions) of others whose existence he is confident, yet of those identity he has not the slightest notion. Furthermore, this ceremony is incessantly repeated at daily or half-daily intervals throughout the calendar. What more vivid figure for the secular, historically clocked, imagined community can be envisioned? (Anderson 35).

Mula sa mga artikulo sa diyaryo hanggang sa maliit at tila walang kahahantungang mga pormularyong pampamahalaan, itinalaga ng mga bagong anyo ng paglalathala at ang kakayahang sumulat ang halaga ng bayan. Bagama't natutuhan na nating tingnan ang nasyonalismo bilang magandang adhikain na siyang nagbibigkis sa mga aktibidades ng iba't ibang kultura at identidad na nais makiisa sa pagpapatatag ng mga kolektibong sistema, kailangang makita na mayroon din itong mga problemang dala-dala. Una, ipinamalas nito ang pribilehiyo ng edukadong Filipino na mayroong kakayahang makapag-aral. Sa ganitong

pribilehiyo unang maaaring iproblematisa ang kaputian sa edukasyong Filipino. Sapagkat hindi lubusang maipagkakaloob sa lahat, edukasyon ang tumayong lisensya ng pakikisalo sa mga pasyang makaaapekto sa kolektibong pamumuhay na dati ay sumailalim sa administrasyong kolonyal. Kailangang suriin ang kabalintunaan ng edukasyon lalo pa't hindi ito libre o hindi pantay na naibabahagi sa lahat. Bagay itong maobserbahan pa rin hanggang sa kasalukuyan kung kailan nananatiling nasa poder ng maraming ordeng relihiyoso ang tinatayang pinakamahasag na edukasyon sa bansa sa kasalukuyan.

Ikalawa, lumikha rin ang edukasyon ng isang huwad na anyo ng nasyonalismo. Dahil laging iginigiit ang halaga ng edukasyon sa mga gawaing propesyonal at sa mga pagpapasyang pambayan, itinangi nito ang paglitaw ng isang edukadong uri na pinaniniwalaang pinagmumulan ng mabubuting pasyang nakatuon sa interes ng kolektibong lipunan gayong nagmumula ang atas ng edukasyon sa isang pribilehiyo na ipinagpapatuloy ang konstruksyon ng kapangyarihan ng naghaharing-uri. Kabilang sa pribilehiyong ito ang pagkabit ng mga edukadong mamamayan sa mga lehitimong institusyong namana sa kolonya at nagpapatuloy sa mga prosesong sinusunod at nagbibigay-anyo sa kasalukuyang takbo ng mga kalakaran at sistemang pambayan. Sa halip na idisemina ang edukasyon at kaalaman sa isang mas malaking bahagdan ng populasyon, lalo lamang itong ikinukulong sa impluwensya ng hegemoniya.

Kagaya ng nangyari sa mga Irish sa imperyo ng Britanya, makikita ang sistematikong pagsasalin ng mga tungkulin mula kolonisador patungong kolonisado na kakikitaan ng pagpapaputi ng mga institusyon. Sa isang banda, nariyan ang panganib ng pagbubura ng kontribusyon ng mga ibang uring panlipunan, ng ibang kultura, relihiyon at identidad upang maitaguyod ang mga tradisyunal na strukturang dating nagbigay ng kapangyarihan sa imperyo. Para makapag-ambag sa lipunan, kakailanganin pang dumaan sa proseso ng pagpapatunay at pagsubok. Dumadagdag ang edukasyon ngayon bilang isang balakid o lisensya na kailangan munang pagdadaan ng isang indibiduwal upang makibahagi sa mga gawaing panlipunan. Buburahin ang kanyang potensyal at pamumuhay ng edukasyon upang bumuo ng kolonisadong bersyon o higit na mas maputing sarili na higit na pamilyar kaya din naman katanggap-tanggap para sa kolonisador. Sa pamamagitan ng pagkamit ng ganitong antas ng kaputian, ng ganitong pagbura sa sarili, saka lamang napapahintulutan ang kolonisado na isagawa ang mga proyektong isinusulong at ng kaayusang nais ilapat ng kolonisador. Maaaring makita ang kolonyal na edukasyon sa labas ng tradisyunal nitong pagpapakahulugan, pahintulot ito upang umangkas sa mga sistemang epistemolohikal ng kolonisador upang maangkin ang kanilang ideolohiya at mga gawaing nagtatalaga ng kanilang kapangyarihan.

Sa kabilang banda, maaaring nirerepresenta rin naman ng paghirang ng mga kolonisado bilang burukratikong tagapamahala sa iba't ibang institusyong kolektibo ang isang panibagong yugtong panlipunan kung saan nabubuksan ang

pagkakataong rebisahin ang mga tradisyong nabuo sa ilalim ng administrasyong kolonyal upang umayon sa kaalamang katutubo at lumikha ng kontra-hegemonikong espasyo para rito. Sa *The Prison Notebooks*, binubukod ni Antonio Gramsci ang kanyang naturingang organikong intelektuwal mula sa tradisyunal na intelektuwal bilang dalawang mahalagang salik na may tensyong maingat na hahamon at magpapakilala ng pagbabago sa kaayusang namamayani. Bagama't lilikha nang lilikha ang kolonya ng mga tradisyunal na intelektuwal na itataguyod ang mga tradisyon at paraan ng pamumuhay na mahalaga para sa imperyo, hindi maiiwasan ang panaka-nakang pagsulpot ng isang uri ng intelektuwal na maaaring sumalungat sa namamayaning kaayusan kapalit ng isang proseso o sistema na tinatayang mas mainam para sa bayan. Bagamat tila magkasalungat ng direksyon pagdating sa kanilang ugnayan sa kolonya, mahigpit ang ugnayan ng dalawa sapagkat pareho silang umuugat sa mga historikal at panlipunang mga pangangailangan. Kung ang tradisyunal na intelektuwal ang nagbabantay sa tradisyon, ang organikong intelektuwal ang tutulak ng pagbabago. Kung ang tradisyunal na intelektuwal ang nakikinabang sa kasalukuyang *status quo*, ang organikong intelektuwal ang maghahanap ng paraan upang mapakinabangan ang mga institusyon at kalakarang panlipunan ng iba. Sa kaso ng kolonyal na hinihirang para manmanan ang mga posisyong binabakante ng kolonisador, ang kanyang pagkakahirang ay hindi lamang senyal ng pagbukas ng posisyon sa kanya, kailangan din itong makita bilang isang mahalagang pagkakataon para iangkop ang proseso ng kolonisasyon at ituo ito sa lokalisasyon upang, una sa lahat, maitanghal ang kadalasa'y minamaliit na kontribusyon ng mga kapwa niya kolonyal. Ang pagkakahirang ng mga Filipino sa burukrasya ng kolonya— mula sa mga empleyado ng pamahalaan hanggang sa mga siyentipikong inaasahang lilikha ng mga kasangkapang pang-giyera— ay kinakitaan noon ng malaking potensyal sa pagbabago ng struktura at paraan ng pamumuhay ng isang lipunan. Sinabayan pa ito ng nasyonalismong labis na naniwala sa abilidad at kapangyarihan ng mga intelektuwal na uri— ng edukadong gitnang uri— na magtalaga ng mga pagbabago para sa bayan. Kung sa Europa ang pagpapabagsak sa monarkiya ay sinabayan ng paghirang ng gitnang uri para humalili sa paggawa ng mga pasyang dati'y ang mga nasa trono lamang ang makakagawa, ang Pilipinas nama'y umasa sa mga pulitikal na ambisyon ng kanyang mga gitnang uri, partikular na ang mga ilustrado na— katulad ng unang mahihiwatigan kay Anderson— aktibong nakisanib sa produksyong burukratiko. Sa panahong ito, naging malinaw na puwersa na ang nasyonalismo at kanyang binigkis ang magkakaibang tao, kultura at mga kaisipan sa isang malinaw na pangkat at struktura. Ihahambing ni Anderson ang ganitong pormasyon sa naging papel ng relihiyon noong Edad-Medya at kung paano nito kinasangkapan ang doktrinang *regalian*, ang pamilya lalo na ang dugong nagbibigkis sa pagmamayari ng trono, pagmamana ng kapangyarihan at mga pagbabagong agraryo upang isulong ang ebolusyon ng komunidad at pamayanan. Sa kaso ng nasyonalismo,

naging kasangkapan nito ang demokrasya, burukrasya, edukasyon at iba pang mga institusyong panlipunan na ginawang lehitimo itong mga sentimyentong ipinapasa sa bayan.

Sa panahong iyon ng pagsasalin ng kapangyarihang kolonyal mula Espanya papuntang Estados Unidos, tinumbasan ng paghirang ng mga propesyonal sa iba't ibang aspekto ng pamumuhay ang pag-ibig sa bayan. Ang dating sekularisasyon na siyang naging sagisag ng pagpupunyagi ng mga Pilipino laban sa monopolyo ng kapangyarihang relihiyoso ng Panahong Kastila ay naisalin sa Filipinisasyon noong Panahong Amerikano kung saan napahintulutan ang paglilingkod ng mga Filipino sa pamahalaang kolonyal. Kung ano ang nangyari sa partisipasyong ito ng mga Filipino sa bagong pamahalaang maaari nilang akuin ang isang mahalagang paksa na kailangang saliksikin at maaaring bumuo ng isang tematikong proyekto sa lahat ng larang o disiplina. Ang obligasyon ng pagpapatakbo sa mga sistemang pambayan ay hindi dapat limitahan sa mga nasa serbisyo sibil lamang, kailangan din itong iunat sa iba't ibang propesyon na simula noong Panahong Amerikano ay naapektuhan hindi lamang ng iba't ibang anyo ng Filipinisasyon, kundi pati na rin ng mga kilusan at kaisipang nakaapekto sa kanilang trabaho. Mula sa medisina hanggang sa industriya ng mga mananayaw, mang-aawit at iba pang mga propesyonal sa larangan ng sining, nangangailangan ng artikulasyon sa kasaysayan ng mga naturang trabaho at kung paano sila umuugnay sa kasalukuyang mga kalakaran at patakarang nagpapatakbo sa kanilang espesyalisasyon.

Kung kaya't maaari ring makita ang pananaliksik na binibigyang-hubog ang pakikisangkot ng mga larangan sa labas ng kanilang mga hangganan, na aktibo itong nakikisangkot sa isang mas malalim na pananagutang pagtibayin ang mga sistemang pambayan. Sa pamamagitan ng pagsasakasaysayan ng isang larang, naitataguyod ang iba't ibang panahon at pagkakataon na tumulong ito at ang mga propesyunal na sumasailalim dito sa pagbibigay ng lugar at lehitimong halaga sa mga institusyon at tungkuling kanilang ginagampanan sa lipunan. Kung paano umunlad ang isang propesyon sa kahabaan ng panahon hanggang sa mga pagbabagong historikal na tumulong sa paglinang ng direksyon ng isang disiplina, isinasakasaysayan ng pananaliksik ang mahahalagang naratibo kung paano (at kung paano hindi) tinangkang linangin ang interbensyon ng iba't ibang indibiduwal upang transpormahin ang isang propesyon at institusyon.

Kaya naman kailangan ding punahin ang kabaligtaran. Anumang kakulangan ng pagtatangka sa artikulasyon ng sariling mga praxis ay kailangang makita bilang isang problematikong paglinang ng kaalaman lalo na kung ang mga prinsipyo nito ay iniinwan na lamang na nakasalalay sa mga itinaguyod na tuntunin ng kanluran. Ang pagsasakasaysayan ng kaalaman ay di tumitigil sa paggawad ng kasarínlan, kinakailangan nitong magpatuloy sa mga hindi nababanggit, napag-uusapan, naidodokumento o naipapaliwanag na proseso ng pagsasakatawan at pagsasabuhay ng mga interaksyon at karanasang pinagdaanan ng pinakamaliliit na

pangkat ng mga tao sa lipunan. Hindi maaaring lahatin ang kaalamang kolonyal bilang purong pagmumuni sa mga konseptong Europeo, kailangan itong buuin bilang pagtatagpo ng parehong katutubo at kolonyal na mga presuposisyon at pag-unawa sa isa't isa.

Sa pagsasakasaysayang ito, kailangang bigyang-diin na pinahahalagahan ang pormasyon ng mga disiplina at larang bilang magkasabay na nakakawing at nakabukod mula sa mga kaganapang panlipunan. Ang pagkakakawing na ito'y instrumental sa paglatag ng iba't ibang mahahalagang konsiderasyon na kinakailangan sa pagmanman ng mga propesyon. Mula sa regulasyon ng pamahalaan at pagtanggap ng suportang pinansyal galing sa iba't ibang pangkat at organisasyong mayroong interes sa ginagawa sa isang larang o disiplina hanggang sa pag-oorganisa ng kaalaman sa pamamagitan ng paglathala at paggamit nito sa mga akademikong gawain, nagsisilbing kritikal ang anumang kasaysayan ng larangan sa paglalatatag ng mga pundasyon ng makabuluhang kaalaman.

Sa kabilang banda, kailangan ding itangi ang pagkakabukod ng disiplina sa pamamagitan ng pagkilala ng higit na ispesipikong kasaysayang nagpahintulot sa paglago nito. Sa ganitong prinsipyo, hindi maitatangi ang isang larang o disiplina bilang sarili nitong wika na mahalaga sa pagtataguyod ng sarili niyang integridad. Inihahambing ang integridad na ito sa mga prosesong komunikatibo na hindi lamang isinusulong ang pagbuo ng komunidad sa pamamagitan ng pagkakaparepareho ng kaalaman, kundi bilang isang ehersisyong repleksibo:

The essence of discipline formation and evolution is self-referential communication. Self-referentiality is given when the communication is 'closed' towards the environment and the evaluation of relevance and quality of research is limited to the members of the respective disciplinary community. As self-referential communication communities, disciplines have a dual identity. Their social identity is constituted by the rules of membership, i.e. teaching, examinations, certificates, careers, the attribution of reputation, and, thus, the formation of a hierarchical social structure. Their factual identity is constituted by the contents of communication. It concerns the delineation of a subject matter, a common set of problems and theories, concepts and specific methods to study it, the criteria of quality of achievement which are the basis for the evaluation and attribution of reputation by peer review. The procedure of peer review, where the members of the particular disciplinary community are judged competent to make an evaluation, also constitutes the borderline between experts and laymen with reference to the communicated knowledge (Weingart 8).

Mayroong obhetibo at pragmatikong paraan upang ilatag ang isang

pagsusuri laban sa kaputian bilang salik na nakakaapekto sa usapin ng intelektuwalisasyon lalo na sa larangan ng Filipino at pagpaplanong pangwika sa Pilipinas. Gayumpaman, iniwasan ko ang direksyong ito sa ngalan ng pagsulong ng isang higit na diskursibong oryentasyon na pinagbibidahan pa rin ng mga pamamaraang taal sa mga larang ng Humanidades. Kailangang italaga na ang pananaliksik ay unibersal sa lahat ng larang at disiplina— at hindi maaaring maging monopolyo ng agham lamang katulad ng dominanteng pagpapalagay. Maaari pa ngang isa-teorya na higit na pundamental ang komunikasyon sapagkat inilalatag nito ang mga parametro ng pagtukoy sa mga katangian ng mga bagay-bagay mula sa pisikal nitong anyo hanggang sa paglatag ng pabagu-bagong halaga, katuturan at kahulugan. Kagaya ng pag-uugnay na ginawa ni Weingart hinggil sa paglinang ng integratibong kaalaman, maaaring ilapat ang pangangailangang unatin ang mga hangganang disiplinaryo sa pagtatalaga ng kaalamang kultural at kontekstuwal. Bawat kultura, pangkat ng tao, wika, pananaw, relihiyon, kasarian, lahi at iba pang tagatukoy ng pagkakakilanlan ay may kanya-kanyang pagpapakahulugan sa salita, sagisag, obheto, karanasan, lunan, pangyayari at realidad na nakaaapekto sa paraan ng pagdanas at pagbuo ng rasyonalidad. Sa kasamaang palad, nadodomina ang dokumentasyon ng mga kaibahang ito ng mga normatibong pamantayang epistemolohikal na mayroon tayo. Ang pagtatanghal ng kaputian bilang dominanteng konsepto ng pagdanas at pagsasaayos ng lipunan— kahit hindi na laganap ang pagdanas ng mga aktuwal na usapin ng lahi sa kasalukuyan— ay impluwensyal pa rin sa pagtalaga ng kolektibong kaalaman.

Bukod sa paglinang ng kamalayang pangkasaysayan sa iba't ibang larang, maaari ring malinang sa pamamagitan ng higit na komprehensibong programa ng pananaliksik ang pagbibigay-linaw sa gamit ng propesyon sa pagkondisyon ng mga ugnayang panlipunan. Ang pakinabang ng isang disiplina'y kailangang mabatid hindi lamang sa pangkalahatan nitong epekto sa lipunan, kundi pati na rin sa mga partikular na kasapi sa loob nito: Ano ang masasabi sa iba't ibang ugnayang nakakaapekto sa pamamalakad ng isang propesyon? Nakatulong ba ang pagtataguyod ng mga unyon sa iba't ibang industriya upang paliitin ang mga agwat sa mga uring panlipunan? May implikasyon ba ang kawalan halos ng mga empleyadong babae sa mga propesyong gaya ng transportasyon? Anu-anong mga propesyon ang nagtataguyod ng mga interes ng mga matatanda at pinahahalagahan ang kanilang karanasan? Anu-anong mga propesyon naman ang umaasa sa trabaho ng mga bata? Ang mga tanong na gaya ng inilista na pinuposisyon ang iba't ibang pormasyon ng identidad sa lipunan ay mahalagang pagnilayan sa pagdodokumento ng mga gawain sa loob ng isang propesyon at/o disiplina. Maraming potensyal ang pananaliksik at pinatunayan ng iba't ibang mga agham panlipunan o social sciences ang mga potensyal na ito— mula sa pananaliksik na nakatuon ang pansin sa pagpapaliwanag ng mga ugnayan ng tao kung saan tinatalakay kung bakit laganap ang pag-aakalang mas makapangyarihan ang lalaki sa babae, ang isang lahi sa ibang

lahi, kung bakit may mahirap at mayaman, at kung paanong sa mga mauunlad na bansa ngayon ay mayroong gitnang uri o middle class.

Hindi din lang ito limitado sa mga ugnayan ng tao, may mga pananaliksik din na nakatuon sa pagdodokumento at muling pag-interpretar ng ugnayan ng tao sa kanyang kapaligiran: kung paano umunlad ang mga dakilang sibilisasyon ng mundo gamit ang limitadong likas na yaman ng kanilang kapaligiran, kung kailan nagsimulang maging lehitimong puwersa ang isang sentimyento gaya ng nasyonalismo, kung paanong ang isang salita kagaya ng *romance* ay lumobo sa imahinasyon ng ibang tao na sinasanto ito na parang relihiyon. Sa pamamagitan ng pagbaling sa nakaraan at paulit-ulit na pag-interpretar sa mga pangyayari nito ay nagkakaroon ng sagsay ang buhay natin ngayon. Sa pagtanghal ng mga karanasang partikular lalo na yaong sumasalungat sa normatibong pagdanas at pagdama ng kolektibo, nakabubuo ng artsibo (*archive*) ng kaalaman na nagmumula sa mga alternatibong posisyon na nakakatulong sa pagbura ng mga hangganan na ipinagpapalagay na natatangi ang kolonyal na kaalaman at walang puwang ang katutubong kaalaman.

Masalimuot ang usapin ng representasyon sa akademya, at ang konstruksyon ng kaalaman sa isang larang ay hindi laging binubuksan ang sarili sa aktibong pagsusuri ng mga gawain nito para sa higit na ispesipikong pormasyon ng identidad. Sa pamamagitan nito, nagbibigay-daan ang pagsasakasaysayan ng disiplina sa pagbabago ng pagtanaw sa kolonyalismo at ang mga prosesong kaugnay nito. Kung noon dinodomina ang pulitika ng kolonyalismo bilang isang puwersang monolitiko, nagkakaisa at hindi dinamikong sistema ng mga kaisipan na pantay-pantay inilapat sa magkakaibang identidad, makikita na sa pagsanga-sanga ng pananaliksik sa higit na ispesipikong pagsusuri ng karanasan ay humahantong sa isang napapanahong pagsiyasat sa kolonyalismo bilang isang karanasang walang katiyakan at patuloy na nirerebisa ang sarili para pagtagpuin ang kinakailangan nitong magampanan at ang mga situwasyong kanilang kinasasadlakan. Wika nga nina Sengupta at Ali sa kanilang paghimay ng kaalamang kolonyal sa India, "*knowledge production, like the state project itself, was often more considerably fragmented, even while it operated within the framework of blatant and sustained asymmetrical power relations*" (4). Upang maisagawa ito, nangangailangan ng higit na aktibong pagsuway sa dominanteng pagtutok sa administratibong kapangyarihan ng kolonya at ang hawak nito sa kaalaman patungo sa mga proseso ng pagbuo ng kaalaman na aakap sa naging papel ng iba't ibang indibiduwal at ahensyang kanilang ginampanan upang maangkin at gawing angkop ang kaalaman ng dayuhan para sa sarili nilang mga pangangailangan.

Sa ganitong imahinasyon, mahalagang balikan ang pagsasakasaysayan ng kaputian bilang puwersang hindi man aktuwal na nararanasan ay nananatiling aktibo dahil sa kasaysayang kolonyal. Sa kabila ng pagkakabuwag ng anumang palatandaan ng kolonisasyon sa kasalukuyan, kailangang tingnan ang pagsasaputi ng

mga sistemang kolektibo— lalo na sa paraan ng pagtatalaga ng isang strukturang pinag-uugatan ng iba't ibang konsepto ng kapangyarihan sa lipunan— na nilulusaw ng kaibahan.

Sa huli, naging pundamental na kasangkapan ang pananaliksik sa patuloy na pagtatalaga ng struktura ng kaalaman at kapangyarihan. Sa isang banda, nariyan ang pananaliksik bilang pangunahing salik na nagpahintulot sa reoryentasyon ng akademya para ito makasabay sa daloy ng pagbabago. Mayroon tayong mahabang kasaysayan ng edukasyong kolonyal, at bahagi ng kasaysayang ito ang pagkabit sa konsepto at mga pamamaraan ng pananaliksik sa larangan ng agham, kung saan may mabigat na tungkuling ipinapasa sa pagkalap ng datos para itulak sa mga panibagong landasin ang teknolohiya natin. Para sa maraming Filipino, nagagamit ang pananaliksik para tumuklas ng mas mabilis, mas maliit, mas matipid at mas mahusay na mga kasangkapan upang padaliin ang ating buhay.

Ngunit ang pagpapadali ng buhay gamit ang pinakabagong teknolohiya ay isang aspekto lamang ng pananaliksik. Sa iba't ibang aspekto ng pananaliksik na ito, kailangang tanungin: ano ang gamit nito sa Filipino? Para sagutin ito, kailangang balikan ang isang napakahalagang proposisyon tungkol sa Filipino. Ipinaglalaman natin ang Filipino sapagkat pundamental ito sa pangangasiwa ng kasarinlan natin bilang bayan. Mahalaga ang pananaliksik upang panghawakan ng disiplinang Filipino ang sariling mga interes, pagyamanin ang abilidad na humanap ng sagot sa mga tanong at suliraning hinaharap natin, at hamunin ang mga kaalamang kanluranin. At sa ganitong tensyon ng kumpetisyong global at ng pagpapanatili ng sariling kultura umiigting ang pulitikal na katangian ng Filipino na manmanan at itanghal ang sariling sistema sa panahong ito na pinaghaharian tayo ng ekonomikong interes ng mga bansang naging aktibo sa pagtulak ng kanilang kultura. Sa ganitong konteksto kailangang itanghal ang isang uri ng pananaliksik na hindi lamang nakabatay sa pinakabagong kaalaman kundi patuloy na umaalalay sa sariling kultura upang tulungan itong lumago kasabay ng mga prosesong itinatatalaga ng globalisasyon.

MGA AKDANG PINAGSANGGUNIAN

- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London and New York: Verso, 2006. Print.
- Banerjee, Sikata. *Muscular Nationalism: Gender, Violence, and Empire in India and Ireland, 1914-2004*. New York: NYU Press, 2012. Print.
- [Bayly](#), Christopher Alan. *Indigenous and Colonial Origins of Comparative Economic Development: The Case of Colonial India and Africa*. World Bank Publications, 2007. Print.
- Delgado, Richard, and Jean Stefancic, eds. *Critical White Studies: Looking Behind the Mirror*. Philadelphia: Temple University Press, 1997. Print.
- Fine, Michelle, ed. *Off White: Readings on Race, Power, and Society*. New York: Routledge, 1997. Print.
- Frankenberg, Ruth, ed. *Displacing Whiteness: Essays in Social and Cultural Criticism*. Durham: Duke University Press, 1997. Print.
- Hill, Mike, ed. *Whiteness: A Critical Reader*. New York: New York University Press, 1997. Print.
- Kincheloe, Joe L., Shirley R. Steinberg, Nelson M. Rodriguez, and Ronald E. Chennault, eds. *White Reign: Deploying Whiteness in America*. New York: St. Martin's Press, 1998. Print.
- Martinet, Steve. *The Machinery of Whiteness: Studies in the Structure of Racialization*. Philadelphia: Temple University Press; 2010. Print.
- Meneses, Maria. "The Future is a path we don't know...' – between history and memory in Mozambique". *Africa and the Challenges of the 21st Century*. 2011. Monograph.
- Mills, Charles W. "Racial exploitation and the wages of whiteness." *What White Looks Like: African American Philosophers on the Whiteness Question*. Ed. George Yancy. New York: Routledge, 2004. 25-54. Print.
- Nakayama, Thomas K., and Judith N. Martin, eds. *Whiteness: The Communication of Social Identity*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1999. Print.
- Rodriguez, Nelson M., and Leila Villaerde, eds. *Dismantling White Privilege: Pedagogy, Politics, and Whiteness*. New York: P. Lang, 2000. Print.
- Roediger, David R., ed. *Black on White: Black Writers on What It Means to Be White*. New York: Schocken Books, 1998. Print.,
- Rothenberg, Paula S. *White Privilege: Essential Readings on the Other Side of Racism*. New York: Worth Publishers, 2002. Print.
- Sengupta, Indira at Ali, Daud. *Knowledge Production, Pedagogy, and Institutions in Colonial India*. New York: Palgrave Macmillan, 2011. Print.
- Weingart, Peter. "A Short History of Knowledge Formations." *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity*. Ed. Robert Frodeman. London: Oxford University Press, 2010. 3-14. Print.
- Wray, Matt, and Annalee Newitz, eds. *White Trash: Race and Class in America*. New York: Routledge, 1997. Print.